

Emily Murray, la primera novel·lista catalana

La comunitat anglicana de Figueres, fundada l'any 1882, va tenir com a pal de paller Emily Murray. Aquesta missionera anglesa, casada amb el pastor Luis López Rodríguez, va ser la figura clau d'un projecte apostòlic únic. Abans d'instalar-se a l'Empordà, però, va desenvolupar una singular carrera literària que paga la pena reivindicar.

Text > **JOAN MANUEL SOLDEVILLA ALBERTÍ**, catedràtic i escriptor

Fotos > **ARXIU JOAN MANUEL SOLDEVILLA**

>> Emily Murray a la coberta de la revista *Letters from Spain* del 1920, que donava notícia de la seva mort.

Emily Murray i la seva germana bessona Georgina van néixer a Bombai el 2 d'octubre de 1852. Eren filles d'un oficial britànic, el capità G. Murray, que va morir pocs anys després, juntament amb la seva esposa. Aquest fet va propiciar que ambdues nenes fossin adoptades per Edward Baynes, casat amb Sophia Tomazine Baynes. El pare adoptiu era coronel del 20è regiment d'infanteria indígena de Bombai i fill del General Baynes, un cèlebre heroi de l'exèrcit anglès durant la guerra anglo-nord-americana de 1812 i, alhora, senyor de Woolbrok Green, una gran finca senyoriola ubicada a Sidmouth, una població del comtat de Devon, al sud-oest d'Anglaterra.

Les germanes Murray van viure part de la infància a la rectoria de Cossington (a prop de Leicester) i van rebre una educació exquisida a diverses escoles d'Anglaterra i també d'Alemanya. De ben joves, totes dues van sentir vocació religiosa, aspecte que en va condicionar el futur; quan el coronel Baynes es va retirar de la vida militar i va retornar a Anglaterra, li van fer explícit el seu desig de ser missioneres. Instal·lades ja a Londres, a l'exclusiu carrer de Kensington Park Gardens, les dues germanes van començar el seu apostolat a la YWCA (Young Women's Chris-

tian Association) i, més endavant, es van implicar molt activament en la Bible Flower Mission, una associació que tenia com a objectiu visitar malalts als centres hospitalaris i oferir-los consol i companyia tot regalant-los flors i bíblies. Igualment, exercien el seu apostolat al Coffee Palace de Londres, un centre social on estaven prohibides les begudes alcohòliques i que va servir de plataforma per a les seves prèdiques a persones esgarriades.

En una de les visites a l'Hospital de Moorfields, Emily Murray va conèixer el malagueny Francisco de Paula Preví; arran d'aquesta relació d'amistat, ell es va convertir al protestantisme i va fundar, conjuntament amb Erik Lund, la Missió Evangèlica Baptista a Figueres. Des de 1877, Miss Murray hi va fer estades freqüents. Quan es va morir el pastor espanyol, a inicis dels anys vuitanta; ella va assumir la direcció provisional del projecte missioner i el va anar conduint cap a l'anglicanisme mentre esperaven que se'n nomenés un nou responsable.

L'estiu de 1882, en una doble cerimònia celebrada a l'església de Saint John, al barri de Notting Hill, a Londres, les germanes Murray es van casar. La Georgina ho va fer amb el reverend Charles Stewart Mathias (fill d'un arxidiaca) i l'Emily, amb el reverend

Luis López Rodríguez, nomenat nou director de la missió de Figueres, una feina a la qual, poc després, també s'afegiria el seu germà Alejandro. Quedava clar que el matrimoni permetia a qui ara ja era Emily López Rodríguez tornar a l'Empordà i fer-se càrrec, conjuntament amb el marit, d'un projecte que ella coneixia de primera mà, ja que hi havia participat activament des de la fundació.

El desplaçament a Figueres no va implicar només la nova parella, sinó que l'Emily s'hi va endur la família. Així, també es van instal·lar a la capital empordanesa els seus pares adoptius, i el coronel ho va fer, a més, en condició de tresorer de la missió, una tasca que havia començat a dur a terme el 1880 des de Londres i que va desenvolupar fins que es va morir. Ambdós progenitors van morir a Figueres, ell el 1887 i la mare el 1896, i les seves restes reposen al cementiri de la ciutat.

Al llarg dels anys de feina intensa a l'Empordà, Madame Rodríguez (així era coneguda) va tenir una cura especial a treballar en dos camps que ella considerava essencials: l'ensenyament i l'atenció a les dones. Així, va fundar una YWCA a Figueres per orientar les noies joves i també va crear grups de mares per debatre aspectes morals i religiosos. A més, va ser la conductora de les escoles dominicals adreçades als nens, un espai catequètic que considerava essencial i del qual es va sentir sempre extraordinàriament orgullosa.

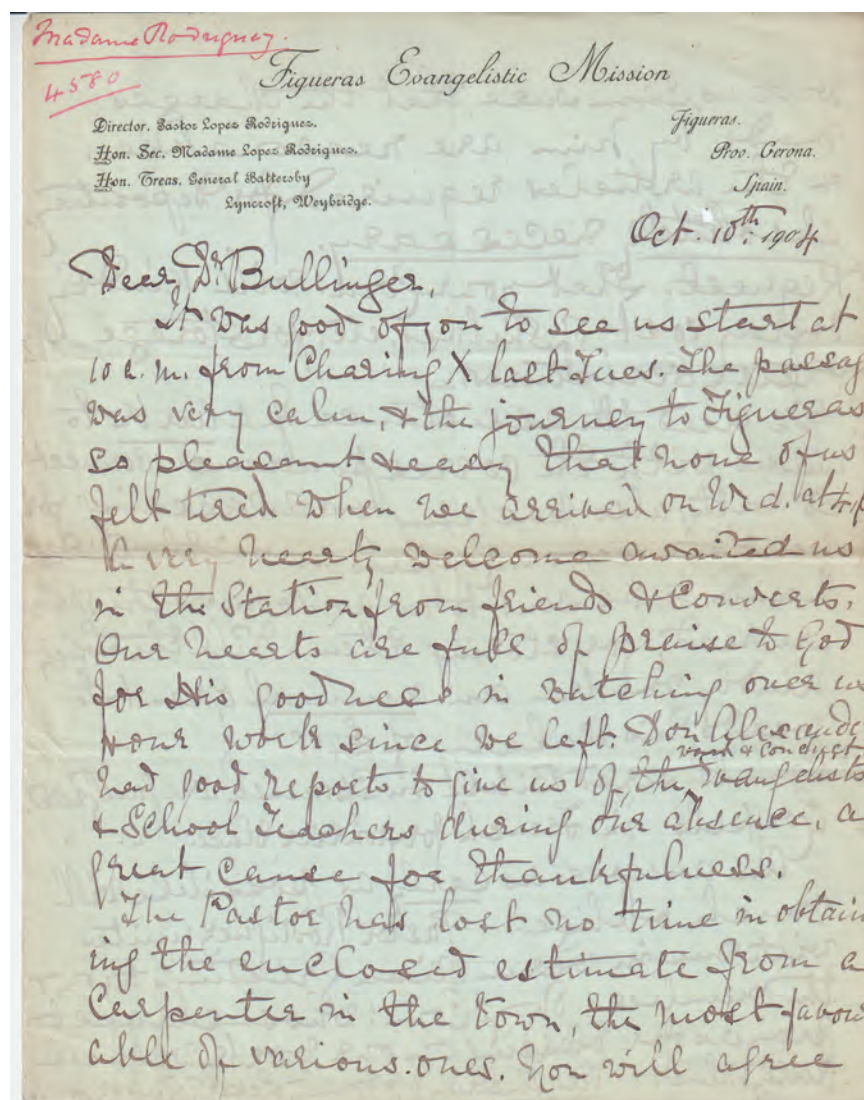
Iniciativa seva va ser fundar els serveis mèdics, que tants bons resultats van donar a la ciutat i la comarca i que, amb els anys, van multiplicar la seva importància en incorporar un gabinet de raigs X, que va dirigir el seu fill. També va ser essencial la seva empenta i experiència cultural a l'hora de fundar el diari *El Heraldo* i, molt especialment, per constituir la Sociedad Española de Tratados Religiosos y Libros, un projecte editorial que va imprimir milers de fullets, llibres, evangelis i bíblies que es van distribuir per tot el món.

Aquesta infatigable tasca duta a terme des de Figueres es completava amb viatges a la Gran Bretanya, on, en companyia del seu marit, impartia conferències arreu per recaptar fons per a la missió. Possiblement, el patrimoni del seu pare adoptiu va ser una font d'in-

gressos important; recordem la filiació del coronel Baynes i les impressionants propietats familiars de què disposaven a Anglaterra. Més endavant, en la seva condició d'honorable secretària de la missió de Figueres, Madame Rodríguez va ser l'encarregada d'establir relacions amb la Trinitarian Bible Society de Londres per tal de buscar (i aconseguir) altres fonts de finançament. La seva feina, tant en la dimensió apostòlica com en el camp de la gestió, va ser decisiva per constituir, consolidar i projectar un projecte modernitzador i evangelitzador que es va desenvolupar en circumstàncies difícils, en un entorn sovint hostil i religiosament molt difícil de transformar; per a ella, l'Empordà era una «spiritually dark land» (ho explicita en algunes cartes personals), però, malgrat això, mai no va defallir en el seu impuls missioner.

>> Coberta de l'anuari de l'any 1889 en què la missió de Figueres informava de tots els ingressos i despeses. Hi apareixen el pastor Luis López Rodríguez i la seva esposa, Emily Murray.

>> Carta autògrafa d'Emily López Rodríguez, secretària de la missió de Figueres, escrita el 1904 i adreçada al reverend Bullinger, que dirigia a Londres la Trinitarian Bible Society.

L'estiu de 1919, ella i el seu marit van emprendre un viatge per Anglaterra, després d'anys de no fer-ne cap a causa de la Primera Guerra Mundial. Cap a la tardor, Emily López Rodríguez va emmalaltir de grip i va patir una pneumònia; no sabem del cert si va ser una víctima més de la grip espanyola que en aquells anys s'escampava pel món i que va causar prop de quaranta milions de morts. Els metges no la van autoritzar a desplaçar-se altre cop fins ben entrat l'any nou, quan la seva salut ja no deixava gaire espai per a l'esperança. El viatge en tren, malgrat el seu estat precari, es va desenvolupar sense incidents i, després de travessar França, van arribar fins a Cervera de la Marenda i, poc després, a Figueres, on van ser càlidament rebuts. La seva situació era d'extrema feblesa, i malgrat que l'hivern empordanès era molt més càlid i lluminós que l'anglès i que els serveis mèdics de la missió eren de gran qualitat, va morir el dia 5 de març de 1920.

La figura d'Emily Murray és, doncs, una peça clau per entendre quan i per què es va formar la comunitat anglicana a Figueres, quines estratègies d'apostolat i comunicació van implantar i quina va ser la base econòmica i els canals de recapte de diners que van establir amb la Gran Bretanya. En el context del segle XIX peninsular, la figura d'una dona de les característiques que hem anat descobrint era quelcom radicalment modern, un aire nou que arribava de la capital de l'imperi que dominava el món i que aportava a la societat figuerenca una altra manera d'entendre la feminitat i el compromís; tot des d'una perspectiva religiosa i apostòlica, cal no oblidar-ho, però igualment innovadora. Una dona singular que, a més, era escriptora, cosa que no era estranya en el món anglosaxó, però que era infreqüent al nostre país.

Obra literària

A començaments dels anys setanta del segle XIX, Emily Murray, que havia rebut una sòlida formació en música i literatura, no només participava

activament en les diverses activitats de les associacions a les quals pertanyia, sinó que va començar una petita carrera literària.

L'any 1873 va veure la llum *Edith Hinton; or, twice blessed* (*Edith Hinton o beneïda dos cops*), una novel·la breu de contingut religiós i edificant. L'obra ens narra la història de la protagonista, una pietosa noia anglicana, filla d'un pastor, que es dedica a cuidar la mare malalta. La mort d'aquesta la porta a una crisi personal, però la trobada amb un clergue —que li fa veure que només trobarà consol en la pregària— i la intervenció del seu pare, que l'orienta i l'anima a impartir sessions catequètiques a les escoles dominicals, li fan trobar un sentit a la vida. A partir d'aquell moment, un seguit de peripècies de caràcter moralista i lacrimogen li permeten descobrir els valors del compromís, i com cal sempre perseverar en la tasca apostòlica perquè, com ens recorda el Nou Testament: «La collita és abundant, però els segadors són pocs» (Mateu 9, 37).

Aquesta novel·la, publicada quan l'autora tenia vint-i-un anys, està carregada de referències autobiogràfiques, ja que la protagonista, com l'escriptora, viu l'experiència de l'orfandat; reparteix flors i lectures bíbliques entre els malalts, als quals consola pels hospitals de la ciutat, i treballa a les escoles dominicals com a catequista. Però més enllà d'aquestes concordances en aspectes concrets, hi ha una innegable equivalència espiritual, perquè el camí vital que l'Edith

Hinton troba en la tasca evangelitzadora és equivalent al que va viure Emily Murray. Cada un dels quinze capítols que integren la novel·la està encapçalat per una citació religiosa o literària (de Shakespeare, però també dels poetes i clergues John Keble, Horatius Bonar i George Herbert), i el relat està permanentment salpebrat de passatges bíblics que il·luminen els moments d'incertesa que viuen els protagonistes.

L'estil és polit, amb descripcions belles i líriques de la natura o del des-

>> Coberta de la revista *Letters from Spain* de l'any 1903, que mostra la façana del temple i les escoles de la missió de Figueres, situades al carrer Nou, seu actual de la Fundació Clerch i Nicolau.

pertar de diumenge, per exemple, però també del bullici de la ciutat de B (on se situa part de l'acció), que retrata l'efervescència d'una vila anglesa a mitjan segle XIX.

La novel·la està acuradament editada en cartoné i amb una enquadració molt selecta; hi ha cinc il·lustracions, gravats de caràcter realista que ocupen tota la pàgina i que il·lustren algun passatge del relat. A l'inici de cada capítol, a més, hi ha una elaborada caplletra, i per cloure'l, si queda un espai suficient, sempre apareix una filigrana o una petita il·lustració que reproduceix una estampa rural.

És clar que l'autora persegueix una finalitat al·lisonadora i religiosa (ensenyar com la pregària i la vida pietosa ens apropen a la felicitat), però igualment hi ha la voluntat de mostrar com el compromís i l'activisme religiós poden ser instruments de transformació; no per modificar les estructures socials, però sí per alleugerir les condicions miserables en què viuen els més desfavorits.

El llibre, coeditat a Londres i Nova York, va ser publicat per la Sunday School Union, en la col·lecció Hand-

some Illustrated Books, fet que no ens ha d'estranyar, ja que l'obra fa una apologia de l'activitat que duïen a terme aquestes institucions catequètiques. De fet, quan Emili Murray es va instal·lar a l'Empordà, les va implantar des d'un primer moment i les va dirigir fins a la seva mort; tampoc no ens ha de sorprendre que l'any 1894, en el catàleg dels llibres recomanats pel Salvation Army (Exèrcit de Salvació), hi aparegués *Edith Hinton; or, twice blessed*.

Hazelworth Court

Mentre encara vivia a Londres, tot i que ja feia estades regulars a Figueres per donar suport a la missió baptista de Preví, l'any 1879 es va publicar la novel·la *Hazelworth Court*, la seva obra de ficció més significativa. Va ser editada a Londres per Houlston & Sons i també a Glasgow; en aquest cas, a càrrec de Charles Glass & Co. El llibre es va comercialitzar amb una acurada edició en cartoné, amb belles caplletres i filigranes al principi i final de cada capítol.

Aquesta pietosa novel·la, plenament victoriana, explica la història de la família que viu a la hisenda de Hazelworth Court, i se centra especialment en les peripècies emocionals que viu la filla petita, la Hilda. Menystinguda per la jove madrastra que s'ha casat amb son pare, Sir Arthur Dynevor, i promesa amb un jove pastor anglicà, Douglas Campbell, la vida la durà a viure tràngols força complicats, com ara l'allunyament de la seva germana Augusta (preferida per la nova Lady Dynevor); el viatge del seu estimat, que es desplaça a Europa i que, a causa d'un malentès, ella creu que ha mort, i, per damunt de tot, i fruit de la inestabilitat emocional que viu, la caiguda a les urpes del nou rector de la parròquia que, subrepticiament, intenta anar-la acostant cap al catolicisme. El desenllaç, previsiblement feliç, permetrà que la Hilda es casi amb el seu estimat Douglas i visqui plenament en la fe anglicana.

El relat té virtuts inqüestionables, sobretot quan descriu la vida quotidiana a Hazelworth Court, i en diversos passatges es presenta pintoresc i extremadament *british*, amb la inevitable hora del te, les excursions al camp per fer un pícnic, les sobretaules elegants i formals o les festes al jardí. La novel·la té mèrits remarcables, com la cons-

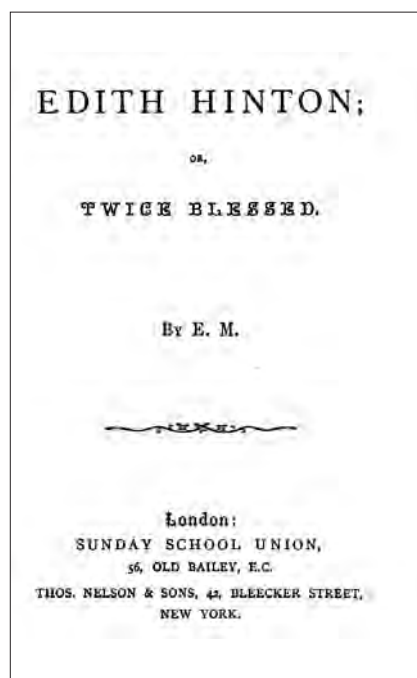
trucció d'un bon estol de personatges al voltant de la Hilda; el costumisme descriptiu ric en detalls que ens fa pensar, salvant moltes distàncies, en les novel·les de Jane Austen; la creació de línies narratives independents que es desenvolupen sense que el lector sospiti que contenen elements essencials que confluiran en la història i els donaran un sentit ple o, fins i tot, un cert gust pel melodrama aventurer (especialment en els episodis ambientats a Roma), que ens fan pensar inevitablement en *El comte de Montecristo* d'Alexandre Dumas.

De tota manera, cal contextualitzar *Hazelworth Court* en el marc del debat religiós que hi havia a Anglaterra a mitjan segle XIX, en què significatives personalitats de la comunitat anglicana, com John Henry Newman (futur cardenal a Roma) van abandonar la fe reformada per abraçar el catolicisme. Emily Murray entén la novel·la com un element més de propaganda religiosa, i així s'inscriu en una tendència de la narrativa anglesa que s'havia desenvolupat pocs anys abans. El 1853, Charles Kingsley, rector a Hampshire i professor a Cambridge, havia publicat *Hypatia*, una novel·la històrica sobre la filòsofa alexandrina que servia a l'autor per oferir un al·legat decididament contrari al catolicisme. L'obra, que va tenir un èxit notable, va ser

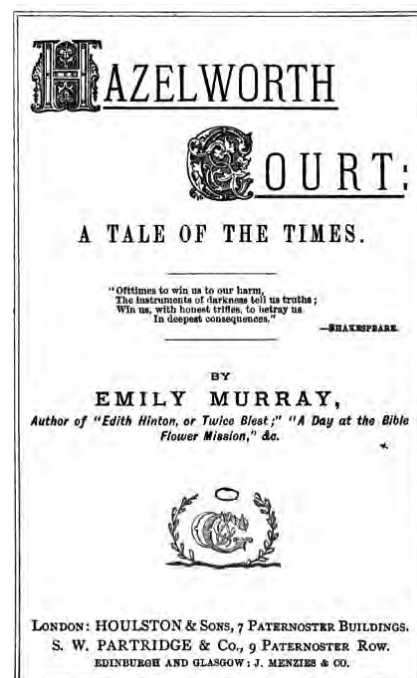
contestada des del catolicisme anglès per la cèlebre *Fabiola o l'església de les catacumbes* (1854), escrita pel cardenal Wiseman, una altra novel·la històrica que va tenir una difusió extraordinària (es va adaptar tres vegades al cinema ja en el segle XX), en la qual el relat estava ambientat en els temps dels primers cristians perseguits per l'Imperi romà.

En aquest entorn, en què la novel·la esdevenia una arma ideològica, *Hazelworth Court* es va convertir en un element més de debat i propaganda, i ens descobreix la jove Emily Murray com una dona singular, pertanyent a l'alta societat anglesa, activament compromesa amb la causa religiosa protestant, intel·lectualment sòlida i, a més, viatgera i viatjada; un perfil que, quan es va instal·lar definitivament a Figueres a partir de 1882, va esdevenir quelcom inusitat en aquells anys a casa nostra.

Emily Murray va viure prop de quaranta anys a l'Empordà, i les seves despulles reposen al cementiri de Figueres en companyia dels seus pares adoptius, marit, cunyat i fill. No sabem si haver desenvolupat una gran part de la seva vida per aquestes contrades la converteix en empordanesa, però si la hi considerem, no hi ha dubte: tot i que amb una obra escrita en anglès, Emily Murray és la primera novel·lista catalana.

>> Coberta de la primera novel·la d'Emily Murray, Edith Hinton; or, twice blessed (1873).

>> Coberta de Hazelworth Court (1879), la novel·la més notable d'Emily Murray.